

Guidelines for Developing Schools into Educational Innovation Organizations Under the Office of Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

Sirikanya Pasacha¹ and Pongphop Phoojomjit²

^{1,2}Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail: sirikanya.pasacha1@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-4175-5288>

²E-mail: pongphop.p@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-2791-0057>

Received 13/01/2024

Revised 26/01/2024

Accepted 30/01/2024

Abstract

Background and Aims: The development of educational institutions into innovation organizations is of utmost importance for ensuring high-quality education management. In this era of educational innovation, the new responsibilities of educational administrators require an augmented focus on innovation management to align with the advancements in the education sector. Therefore, this research aims to (1) study the current desirable state and the priority need of developing schools into educational innovation organizations under the office of Mahasarakham primary educational service area office. (2) Study the guidelines for developing schools into educational innovation organizations under the office of Mahasarakham primary educational service area office 2.

Methodology: The research procedures were divided into two phases. The first stage was to study the current desirable state and the priority need of developing schools into educational innovation organizations, The sample group consisted of 306 school administrators and teachers, by stratified random sampling. The research instrument was a five-level questionnaire, with a reliability of 0.94. The statistics used for data were analyzed by mean, and standard deviation. The second stage was the study of the guidelines for developing schools into educational innovation organizations. The target groups include 3 schools for visiting best practices for studying the development guidelines and 9 experts for evaluating guidelines. The research instruments were interview form and evaluation form the suitability and feasibility.

Results: The current state of developing schools into educational innovation organizations under the office of Mahasarakham Primary Educational Service Area office 2 overall was moderate level average and the desirable state overall was at the highest level. The priority needs ranked from high to low level were cooperation, 1) organizational culture 2) personnel

development 3) innovative climate 4) organizational structure 5) strategic management. The guidelines for developing schools into educational innovation organizations, Include 1) principal 2) objectives 3) content 4) development 5) measurement and evaluation, Development content includes 5 modules: 1) organizational culture 2) personnel development 3) innovative climate 4) organizational structure 5) strategic management. The overall assess suitability and feasibility of the guidelines were at the highest level.

Conclusion: The development of educational management into an innovation organization is crucial for the quality of school management and educational administration. This is because an innovation organization focuses on fostering innovation within the organization through proactive management, introducing new practices, and continuously developing and improving existing methodologies. Key components of this approach include organizational culture, personnel development, innovative climate, organizational structure, and strategic management.

Keywords: Guidelines for Developing; Educational Innovation Organizations; Schools

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ศิริกัญญา ปาสาจะ¹ และ ปองภพ ภูจอมจิตร²

คณะครุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์การวิจัย: การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษามีความสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การกิจใหม่ของนักบริหารการศึกษาในยุคนวัตกรรมการศึกษาจึงต้องเพิ่มภารกิจทางด้านการจัดการนวัตกรรมหรือการบริหารนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของแวดวงการศึกษา ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ระเบียบวิธีการวิจัย : การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 306 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินแนวทาง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

ผลการวิจัย: สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากค่าสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) วัฒนธรรมขององค์กร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) บรรยากาศนวัตกรรมการ 4) โครงสร้างองค์กร 5) การบริหารเชิงกลยุทธ์ ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีเนื้อหาการพัฒนาแบ่งเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) วัฒนธรรมขององค์กร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) บรรยากาศนวัตกรรมการ 4) โครงสร้างองค์กร 5) การบริหารเชิงกลยุทธ์ และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผล: การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษามีความสำคัญต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา นั้นเพราะองค์กรแห่งนวัตกรรมนั้นเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในองค์กรโดยมีการบริหารจัดการด้วยการริเริ่มสิ่งใหม่หรือการพัฒนา

ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรมขององค์กร การพัฒนาบุคลากร
บรรยากาศนวัตกรรม โครงสร้างองค์กร และการบริหารเชิงกลยุทธ์

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา; สถานศึกษา

บทนำ

นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ที่มีการปรับเปลี่ยนทั้งในส่วนองแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 และแผนปฏิรูปประเทศ โดยในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 แผนแม่บทประเด็นที่ (12) การพัฒนาการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวางพื้นฐานระบบ รองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ด้วยเหตุนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จึงถูกกำหนดผ่านกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education) หรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ให้เหมาะสมตามช่วงวัยตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งคุณลักษณะของบุคคลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายข้างต้น โดยเน้นความสำคัญไปที่ปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล ผ่านการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติอย่างแท้จริง ตลอดจน มีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด (นาวล สมบูรณ์สิน, 2564)

การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมศึกษามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า อาทิ รัตนาดี โมรากุล (2560) ที่ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการศึกษาว่า การสร้างนวัตกรรมจากการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร โดยจะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดการความรู้ 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) ภาวะผู้นำ 4) บรรยากาศองค์กร 5) การทำงานเป็นทีม 6) โครงสร้างองค์กร 7) วัฒนธรรมองค์กร และ 8) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ สุริศา ริมศิริ (2562) การพัฒนาตัวบ่งชี้ขององค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในการสังเคราะห์องค์ประกอบ องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาสรุปได้ องค์ประกอบ ดังนี้ 1) นิสัยนวัตกรรม 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) การจัดการความรู้ 4) ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 5) การสื่อสาร 6) ผลลัพธ์นวัตกรรม 7) โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม 8) บรรยากาศนวัตกรรม

และ 9) การบริหารและพัฒนาบุคลากร และ Holder, & Matter (2008) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมต้องประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ขององค์กร (Organizational Visioning) 2) วัฒนธรรมองค์กร (Culture) 3) ระบบข้อมูลข่าวสาร (Information System) 4) กิจกรรมที่ส่งเสริมนวัตกรรม (Energy and Activity Flow) 5) การพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์ (Human Energy Development) 6) รูปแบบองค์กร (Organizational Form) 7) การประเมินผลการทำงาน (Performance Appraisal) และ 8) ผู้นำ (Leader)

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียนในหลายพื้นที่ในปัจจุบันทั้งระบบการศึกษา โครงสร้างการบริหาร หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องต่อนโยบายหรือแผนพัฒนาดังกล่าว ส่งผลให้ตัวผู้เรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือมีคุณลักษณะตามที่คาดหวัง อีกทั้งผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและละเอียดในนโยบายทางด้านการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นโจทย์สำคัญให้กับทุกภาคส่วนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข พร้อมรับกับความท้าทายใหม่ ๆ การจัดการบริหารการศึกษาในแต่ละด้านที่กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ต่างก็มีการนำ “นวัตกรรม” มาใช้ในการบริหารการศึกษากันอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ท่ามกลางการกระจายตัวของ “นวัตกรรม” จึงมีความจำเป็นที่นักบริหารการศึกษาต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ดังนั้น การกิจใหม่ของนักบริหารการศึกษาในยุคนวัตกรรม การศึกษาจึงต้องเพิ่มภารกิจทางด้านการจัดการนวัตกรรมหรือการบริหารนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของแวดวงการศึกษา เพราะในปัจจุบันการบริหารงานวิชาการการบริหารงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปต่างต้องอาศัยนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน (จักรกฤษณ์ สิริริน, 2561) ซึ่งในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ก็เช่นเดียวกันที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมทางการศึกษา โดยจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จำนวน 2 ท่าน ในช่วงก่อนดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 สรุปได้ว่า สถานศึกษาทั้งหลายต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดการปฏิบัติงานมุ่งสู่ความเป็นเลิศทั่วทั้งองค์กร รวมถึง สถานศึกษายังพัฒนาสถานศึกษาไม่ครบตามองค์ประกอบองค์กรแห่งนวัตกรรม ประกอบกับมีสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมอยู่ในระดับน้อยยังไม่มีรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนา สถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างชัดเจนทั้งนวัตกรรมทางด้านการบริหารสถานศึกษาและนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด (สัมภาษณ์ คนที่ 1) และส่วนที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหลักสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารจึงควรปรับทัศนคติมุมมองให้มีวิสัยทัศน์ที่ท้าทาย เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความมุ่งมั่น มองเห็นโอกาส มีการสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้ครูและบุคลากรมีแรงจูงใจที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ รวมถึงมีการจัดการความรู้หรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกิดขึ้นไปสู่แนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา

จากที่มาและความสำคัญขององค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพการพัฒนาสถานศึกษาของของผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องเร่งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ว่าเป็นอย่างไร และแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ควรเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาส่งเสริมการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากสถานศึกษาทั้งหมด จำนวน 221 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 229 คน และ ครูจำนวน 1,363 คน รวมจำนวนกลุ่มประชากรจำนวน 1,592 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 306 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครู จำนวน 166 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. เนื้อหาการวิจัย

องค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) โครงสร้างองค์กร 3) บรรยากาศนวัตกรรม 4) วัฒนธรรมขององค์กร และ 5) การพัฒนาบุคลากร

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

1.1 สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา

1.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. เนื้อหาการวิจัย

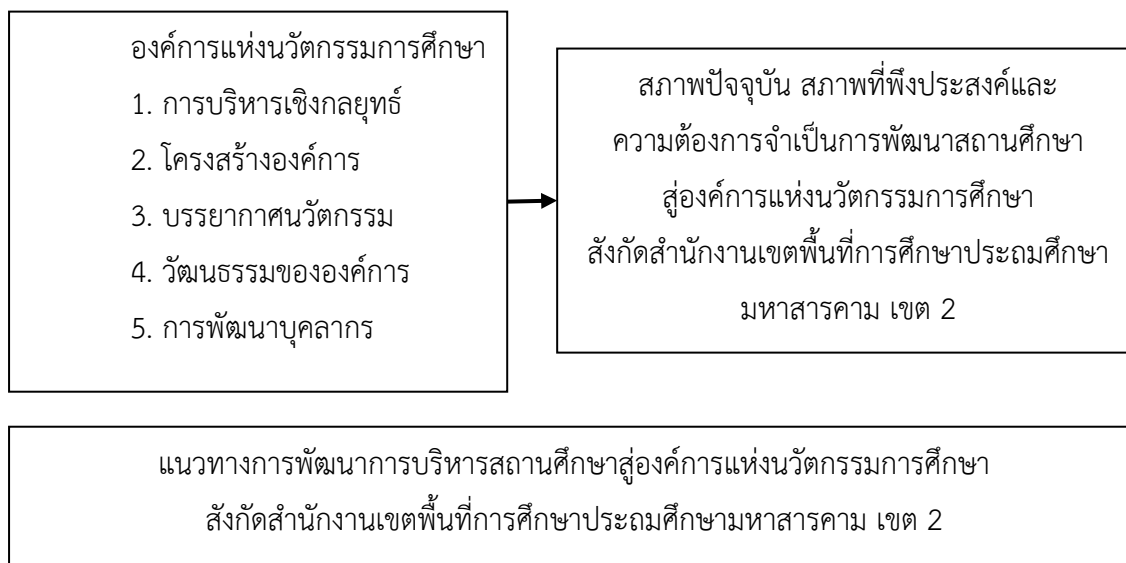
ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 1

การทบทวนวรรณกรรม

องค์การนวัตกรรมการศึกษาเป็นองค์การทางการศึกษาหมายรวมถึงสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่ผู้บริหารมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการความคิดและวิธีการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ ๆ แตกต่างจากที่เคยปฏิบัติ และมีการสนับสนุนให้บุคลากรใช้หรือคิดค้นองค์ความรู้ เทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ ใหม่ ๆ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและการตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2564) โดยที่ UNESCO (2005 อ้างถึงในสุธรรม ธรรมทัศน์านนท์, 2566) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การนวัตกรรมการศึกษาเป็นองค์การที่มีนวัตกรรมการจัดระบบสถาบันการศึกษา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างกระบวนการตัดสินใจ เทคนิคการจัดการบทบาทการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ เช่น กระบวนการบริหาร เทคนิคการควบคุมการจัดการ การให้นิยามใหม่ของความรับผิดชอบทางการบริหาร ระบบการสื่อสารการจัดตารางกระบวนการ ฯลฯ โดยนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลใช้การคิดเชิงนวัตกรรม คือกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยการค้นหา การผสมผสานและจัดเรียงจากข้างในเพื่อให้ได้แนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีความใหม่และมีการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น การสร้างผลผลิตใหม่ กระบวนการและการบริการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวให้เป็นโอกาสและถ่ายทอดไปสู่สิ่งใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ของตนเองและสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษาจากแนวคิดของพสุ เดชะรินทร์ (2554) ; องค์กร ประจันเขตต์ (2557) ; รัตนวดี โมรากุล (2560) ; สมบัติ นามบุรี (2562) ; ภารดี อนันต์นาวิ (2564) ; White and Bruton (2007) ; Holder, & Matter (2008) ; Von Stamm (2008) ; Tidd et al. (2001) สรุปได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) โครงสร้างองค์กร 3) บรรยากาศนวัตกรรม 4) วัฒนธรรมขององค์กร และ 5) การพัฒนาบุคลากร แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร จำนวน 1,592 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 229 คน และ ครูจำนวน 1,363 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครูจำนวน 166 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนประชากร			จำนวนกลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหารฯ	ครู	รวม	ผู้บริหารฯ	ครู	รวม
นาเชือก	72	242	314	43	30	73
นาइन	56	243	299	34	30	64
พยัคฆภูมิพิสัย	45	228	273	28	27	55
วาปีปทุม	32	417	449	20	51	71
ยางสีสุราช	24	233	257	15	28	43
รวม	229	1,363	1,592	140	166	306

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale)

3. การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบถาม จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สรุปข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ .60 – 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970) สรุปมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .94

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่รวบรวมกลับคืน จำนวน 298 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.39 จากจำนวนทั้งหมด 306 ชุด โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) นำข้อมูลจากการศึกษาความสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) โดยใช้สูตรในการคำนวณ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ PNI Modified หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง คือระดับความต้องการ

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

1.1 สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง

1.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการศึกษาดูงานสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 3 แห่ง ตามที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 2 คน รวมโรงเรียนละ 3 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างแนวทางพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยผู้วิจัยยกร่างแนวทางจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการวิจัยระยะที่ 1 รวมกับผลศึกษาแนว

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยผู้วิจัยนำร่างแนวทาง เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา

2.2 แบบประเมิน กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3. วิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแบบบันทึกการสัมภาษณ์

3.2 แบบประเมิน กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

องค์กรแห่งนวัตกรรม การศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการ จำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	PNI modified	ลำดับ
1. การบริหารเชิงกลยุทธ์	3.94	.49	มาก	4.80	.40	มากที่สุด	.22	5
2. โครงสร้างองค์การ	3.79	.37	มาก	4.82	.32	มากที่สุด	.27	4
3. บรรยากาศนวัตกรรมการ	3.65	.47	มาก	4.78	.36	มากที่สุด	.31	3
4. วัฒนธรรมขององค์การ	3.55	.47	มาก	4.77	.30	มากที่สุด	.34	1
5. การพัฒนาบุคลากร	3.76	.38	มาก	4.88	.36	มากที่สุด	.30	2
เฉลี่ย	3.74	.44	มาก	4.81	.35	มากที่สุด	.29	-

สภาพปัจจุบันโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$; S.D. = .44) โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$; S.D. = .49) รองลงมา ได้แก่ โครงสร้างองค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$; S.D. = .37) การพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$; S.D. = .38) บรรยากาศนวัตกรรมการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$; S.D. = .47) และ วัฒนธรรมขององค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$; S.D. = .47) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$; S.D. = .35) โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ การพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$

4.88 ; S.D. = .36) รองลงมาได้แก่ โครงสร้างองค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82 ; S.D. = .32) การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80 ; S.D. = .40) บรรยากาศนวัตกรรมการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78 ; S.D. = .36) และวัฒนธรรมขององค์การ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77 ; S.D. = .34) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น โดยรวมมีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ .29 เรียงลำดับดัชนีความต้องการจำเป็นจากค่าสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ วัฒนธรรมขององค์การ ($PNI_{modified}$ = .34) การพัฒนาบุคลากร ($PNI_{modified}$ = .30) บรรยากาศนวัตกรรมการ ($PNI_{modified}$ = .31) โครงสร้างองค์การ ($PNI_{modified}$ = .27) และการบริหารเชิงกลยุทธ์ ($PNI_{modified}$ = .22) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปแนวทางประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยการนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาให้จัดทำเป็นคู่มือ กำหนดเนื้อหาการพัฒนาแบ่งเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) วัฒนธรรมขององค์การ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) บรรยากาศนวัตกรรมการ 4) โครงสร้างองค์การ 5) การบริหารเชิงกลยุทธ์ และมีผลการประเมินแนวทางด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สรุปดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ						
1.1 สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา	4.44	.53	มาก	4.67	.50	มากที่สุด
1.2 มีความชัดเจนแสดงถึงจุดเน้นของแนวทางการพัฒนา	4.33	.50	มาก	4.78	.44	มากที่สุด
1.3 การใช้ภาษาและการเรียงลำดับมีความต่อเนื่องเข้าใจง่าย	4.33	.50	มาก	4.67	.50	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.37	.51	มาก	4.71	.48	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์						
2.1 ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ	4.67	.50	มากที่สุด	4.78	.44	มากที่สุด
2.2 สอดคล้องกับหลักการและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง	4.89	.33	มากที่สุด	4.89	.33	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2.3 สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้รับ การพัฒนา	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.85	.28	มากที่สุด	4.89	.26	มากที่สุด
3. เนื้อหา						
วัฒนธรรมขององค์กร	4.89	.33	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
การพัฒนาบุคลากร	4.89	.33	มากที่สุด	4.89	.33	มากที่สุด
บรรยากาศนวัตกรรมการ	4.78	.44	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
โครงสร้างองค์กร	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
การบริหารเชิงกลยุทธ์	4.78	.44	มากที่สุด	4.89	.33	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.87	.31	มากที่สุด	4.96	.13	มากที่สุด
4. กระบวนการพัฒนา						
4.1 วิธีการพัฒนา	4.78	.44	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
4.2 กิจกรรมมีความหลากหลาย	4.11	.33	มาก	5.00	.00	มากที่สุด
4.3 ระยะเวลาในการพัฒนา	4.78	.44	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.56	.40	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล						
5.1 วิธีการวัดผลครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ	4.44	.53	มาก	4.89	.33	มากที่สุด
5.2 วิธีการประเมินมีความเหมาะสม	4.44	.53	มาก	4.78	.44	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.44	.53	มาก	4.84	.39	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	4.62	.41	มาก	4.88	.25	มากที่สุด

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านความเหมาะสม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เนื้อหา รองลงมา ได้แก่ วัดถูประสงค์ การวัดและประเมินผล และหลักการและเหตุผล ตามลำดับ ด้านความเป็นไปได้โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กระบวนการพัฒนา รองลงมา ได้แก่ เนื้อหา วัดถูประสงค์ การวัดและประเมินผล และหลักการและ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาทุกสถานศึกษาในปัจจุบันที่ถือได้ว่าเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีดิจิทัล สถานศึกษาจึงต้องมีการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาในการขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งต้องยึดและนำไปสู่การปฏิบัติ การมองหารูปแบบการบริหารใหม่ๆ เพราะการคิดเหมือนเดิม ทำเหมือนเดิมไม่สามารถตอบโจทย์ในทุกสถานการณ์ หากสถานศึกษาไม่สามารถปรับตัวได้เร็วและทันก็จะขาดศักยภาพในการแข่งขันและดำรงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวุฒิพงษ์ รักดีเหล่า (2554) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะขององค์กรนวัตกรรมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กร สรุปลักษณ์ กลยุทธ์และเป้าหมาย คือ การที่องค์กรระบุและมุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมอย่างชัดเจน โดยมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรในองค์กรได้รับรู้และเข้าใจเน้นการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์และเป้าหมายด้านนวัตกรรมสู่การปฏิบัติไปยังฝ่ายงานต่าง ๆ ในองค์กร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุด คือ วัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งอาจหมายถึงกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมองเห็นว่าในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษานั้นในปัจจุบันสถานศึกษายังให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมขององค์กรเป็นลำดับสุดท้ายจากองค์ประกอบองค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน จึงแสดงให้เห็นว่าด้านวัฒนธรรมขององค์กรควรมีการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของภารดี อนันต์นาวิ (2564) ที่สรุปองค์การนวัตกรรมทางการศึกษาด้านวัฒนธรรมองค์กร (Culture) ว่า มีวัฒนธรรมเป็นแนวทางและมีความเชื่อในการปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ มีการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการกระจายอำนาจ มุ่งให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ตามเป้าหมายขององค์กร

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันการจัดการการศึกษาในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วได้ ขึ้นอยู่กับการมีความคิดสร้างสรรค์ การค้นพบสิ่งใหม่ ๆ และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมทางการบริหาร นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภารดี อนันต์นาวิ (2564) ที่สรุปองค์การนวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาบุคลากรว่า การพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์ (Human energy development) เป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทดลองนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคลากรที่มีความแตกต่างทางด้านองค์กรวัฒนธรรมวิชาชีพ

ความต้องการจำเป็นสรุปด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูงสุด คือ วัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งถือได้ว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันที่วัฒนธรรมขององค์กรมีสภาพปัจจุบันต่ำสุดซึ่งหมายถึงต้องมีการพัฒนาด้านนี้ สรุปผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมองเห็นว่าสถานศึกษาให้

ความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์การที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นลำดับสุดท้ายดังที่ผู้วิจัยได้อภิปรายผลไว้เบื้องต้น กล่าวโดยสรุปการส่งเสริมองค์การให้มีวัฒนธรรมที่ส่งเสริมนวัตกรรมนั้น เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการสร้าง นวัตกรรม วัฒนธรรมที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่หรือนวัตกรรม โดยที่สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2566) วัฒนธรรมที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่หรือนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมแบบปรับตัว (Adaptive Culture) การส่งเสริมให้โรงเรียน เป็นองค์การ แห่ง นวัตกรรม การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีความริเริ่มคิดสร้างสรรค์ และการส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ข้อมูล และข่าวสาร อย่างสม่ำเสมอ 2) วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (Relative Culture) การมุ่งเน้นนวัตกรรม เป็นค่านิยมร่วมกัน ของบุคลากร การส่งเสริมให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกของโรงเรียน 3) วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ (Successful Culture) ส่งเสริมให้บุคลากรรับรู้และมีส่วนร่วม รับผิดชอบใน เป้าหมาย ด้านนวัตกรรม การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การทำงานด้านนวัตกรรม อย่างชัดเจน การ สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนานวัตกรรมมุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน และการปรับปรุง นวัตกรรมให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

แนวทางประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยการนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาให้จัดทำเป็นคู่มือ ซึ่งการใช้คู่มือนั้น สอดคล้องกับเรื่องชัย จรุงศิริวัฒน์ (2554) ที่กล่าวว่า คู่มือเป็นเอกสารที่ให้ความรู้เรื่องใด เรื่องหนึ่งมีการ อธิบายขั้นตอนและวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดของข้อมูลแบ่งเป็นส่วนๆ เพื่อแนะนำขั้นตอนการ ปฏิบัติงานให้ผู้ใช้งานสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามที่ได้จัดทำกำหนด และประสิทธิ์ อุ่ นหนองกุ้ง (2559) ที่ได้อธิบายความหมายของคู่มือว่าเป็นเอกสารหรือตำรา ที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ ใช้ คู่มือศึกษาทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามได้ คนมีภาพประกอบ และแผนภูมิต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู ้ ความเข้าใจ อำนวยความสะดวก เป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาเกิด ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยตนเองอย่างถูกต้อง รายละเอียดของแนวทางที่ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล ถือได้ว่าสอดคล้องกับพัชรพร สันติวิจิตรกุล (2553) ที่ศึกษาองค์ประกอบของ คู่มือสรุปได้ว่าในการจัดทำคู่มือ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ วิธีการใช้คู่มือหรือคำแนะนำใน การใช้คู่มือ เนื้อหา สาระ คำชี้แจงเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมแหล่งข้อมูลอ้างอิงเพื่อ อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้คู่มือให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและ แบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน เพื่อประโยชน์ในการช่วยให้การปฏิบัติงานประสบ ความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายทั้งยังช่วยให้การประหยัดทรัพยากรประหยัดเวลาและบุคลากร ตลอดจน ผลงาน มีคุณภาพตามเป้าหมาย และนั่นทั้นนัส รอดทัศนาศ (2554) กล่าวว่า องค์ประกอบของคู่มือนั้น จำเป็นต้องมีให้ครบถ้วนและชัดเจนทุกองค์ประกอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้นำไปใช้ซึ่งได้แบ่งออกเป็น ส่วนๆ ดังนี้ 1) ส่วนของคำชี้แจง 2) ส่วนของเนื้อหาสาระ 3) ส่วนของกิจกรรม ขั้นตอนวิธีการและเวลา ดำเนินการ 4) ส่วนของสถานที่วัสดุ อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ 5) ส่วนข้อเสนอแนะ และ 6) ส่วนของการ วัดผล และประเมินผล และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2562) ได้เขียนถึงองค์ประกอบของการ

จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน 8 ส่วน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ (Objectives) 2) ขอบเขต (Scope) 3) คำจำกัดความ (Definition) 4) ความรับผิดชอบ (Responsibilities) 5) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure) เป็นการอธิบายขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด ว่า ใคร? ทำอะไร? ที่ไหน? เมื่อใด? โดย สามารถจัดทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ข้อความอธิบาย หรือการใช้ตารางอธิบาย หรือการใช้แผนภูมิหรือการใช้ Flow Chart 5) เอกสารอ้างอิง (Reference Document) 7) แบบฟอร์มที่ใช้ (Form) 8) เอกสารบันทึก (Record) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคู่มือ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการนำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาไปใช้ โดยได้กำหนดเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 รายละเอียด กระบวนการพัฒนาและเนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหา และกระบวนการพัฒนา และ ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย แบบสำรวจ ความพึงพอใจการจัดกิจกรรม แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน และแบบสัมภาษณ์ จึงอาจเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้มีสรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา และได้แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีข้อเสนอแนะผลจากการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งจะเป็นข้อมูล สารสนเทศที่สำคัญสำหรับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ได้แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำแนวทางไปใช้ หรือประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของบริบทสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปด้านวัฒนธรรมขององค์กร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาในด้าน 1) วัฒนธรรมขององค์กร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) บรรยากาศนวัตกรรมการศึกษา 4) โครงสร้างองค์กร 5) การบริหารเชิงกลยุทธ์ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ สิริริน. (2561). *Innovation Management* ตีพิมพ์สถานศึกษาสู่ยุค 5.0. Retrieved from:

<https://www.salika.co/2019/09/05/innovationmanagement-educational-5-0-era/>

นวล สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นันทมนัส รอดทัศน. (2554). การจัดทำคู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสาธิตสาธิตวิเทศบางบอน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสิทธิ์ อุณหองกุล. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พสุ เดชะรินทร์. (2554). การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.

พัชรพร สันติวิจิตรกุล. (2553). การพัฒนาคู่มือวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนองค์การบริหารส่วน

จังหวัดสุราษฎร์ 1 (ดอนสักผดุงวิทย์). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา):

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ภารดี อนันต์นาวิ. (2564). องค์การนวัตกรรมการศึกษา: การบริหารจัดการ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย

นอร์ทกรุงเทพ. 10 (2), 10-21.

รัตนวดี โมรากุล. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบองค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์. (2554). เทคนิคการเขียนคู่มือปฏิบัติงาน. ขอนแก่น : สำนักงานอธิการบดี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วุฒิพงษ์ รักดีเหล่า. (2554). การศึกษาคู่มือลักษณะขององค์กรนวัตกรรมการศึกษาองค์กรที่ได้รับรางวัล

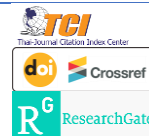
ด้านนวัตกรรม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร):

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมบัติ นามบุรี. (2562). นวัตกรรมและการบริหารจัดการ. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(2), 121-134.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2566). รายงานผลการปฏิบัติราชการประจำปี

งบประมาณ 2566. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักส์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนปฏิรูปประเทศ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). *คู่มือการปฏิบัติงาน เรื่อง การปฏิบัติงานการประเมินส่วนราชการตาม มาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
- สุธรรม ธรรมพัฒนานนท์. (2566). การจัดการสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 11 (4), 1658-1667.
- สุริสา ริมศิริ. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์) : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- องค์อร ประจันเขตต์. (2557). องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา ทางเลือกใหม่ของการบริหารการศึกษา. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15 (1), 45-51.
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd edition. New York: Harper. And Row.
- Holder, B.J., & Matter, G. (2008). *The Innovative Organization*. Retrieved December from <http://www.geocities.com/CollegePark/Library/1048/innova.html>.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2001). *Managing Innovation Integrating Technological Market and Organization Change*. Chichester: John Willey & Sons.
- UNESCO. (2005). *Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All France*. UNESCO.
- Von Stamm, B. (2008). *Managing Innovation, Design and Creativity*. Chichester: John Wiley & Sons.
- White, M.A., & Bruton, G.D. (2007). *The Management of Technology and Innovation: A Strategic Approach*. Toronto: Thomson South-Western.

